

РІШЕННЯ

щодо присудження наукового ступеня доктора наук

Спеціалізована вчена рада з присудження наукового ступеня доктора наук Д 41.051.02 Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Міністерства освіти і науки України, прийняла рішення про присудження наукового ступеня доктора філологічних наук **СТАНКО Дарині Василівні** на підставі прилюдного захисту дисертаційного дослідження "*Англомовний фанфікшен: як феномен вторинної комунікації*" у вигляді дисертації за спеціальністю 10.02.04 – германські мови 18 червня 2025 року, протокол № 3.

Станко Дарина Василівна, 1985 р. народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2007 р. Ужгородський національний університет за спеціальністю "Мова та література (англійська)".

Кандидат філологічних наук з 2014 року.

Доцент кафедри англійської філології з 2015 року.

Навчалася у докторантурі в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова з 2024 року, рік закінчення – 2025.

Працює доцентом кафедри англійської філології в Ужгородському національному університеті, м. Ужгород з 2014 р. до теперішнього часу.

Докторська дисертація виконана на кафедрі лексикології та стилістики англійської мови Одеського національного університету імені І.І.Мечникова Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий консультант – *Колегаєва Ірина Михайлівна*, доктор філологічних наук, професор, Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, професор кафедри лексикології та стилістики англійської мови.

Рекомендовано до захисту 2 квітня 2025 року.

Здобувач має 30 наукових праць, із яких 25 є одноосібними, 4 наукові статті опубліковано в закордонних виданнях, проіндексованих у базах Web of Science Core Collection, та 3 статті – у фахових зарубіжних виданнях; 15

статей вийшли з друку у фахових виданнях України категорії Б; 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Офіційні опоненти:

Бехта Іван Антонович, доктор філологічних наук за спеціальністю 10.02.04, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка, професор кафедри англійської філології, дав *позитивний* відгук із зауваженнями:

1. Необхідно чіткіше обґрунтувати відмежування лінгвістики фанфікшену від суміжних напрямів – зокрема, інтернет-лінгвістики, медіалінгвістики, дискурсології. Чи йдеться про нову субдисципліну, чи про тематичну галузь у межах уже наявних підходів?

2. У дослідженні не приділено уваги соціолінгвістичному профілю авторів: вік, стать, соціальне походження, рівень мовної компетенції тощо. Ці чинники могли б суттєво пояснити лінгвальні особливості корпусу текстів.

3. Авторка не враховує взаємодію вербального й візуального кодів (fanart, комікси, анімації), хоча це зазначено у вступі як одна з рис фанпростору. Чи фанфікшен у дослідженні розглядається лише як вербальний феномен?

4. У списку використаної літератури переважають англomовні джерела, але не наведено жодної критичної рефлексії щодо української традиції дослідження вторинної комунікації. Яке місце цієї роботи в українському філологічному контексті?

5. У роботі згадується “колективна креативність”, однак не розмежовано, де саме текст є індивідуальним, а де – результатом співтворчості. Це особливо важливо у випадках редагування, коментування, бета-читання.

Бялик Василь Дмитрович, доктор філологічних наук за спеціальністю 10.02.04, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія

Федьковича, професор кафедри лінгвістики та перекладу, дав *позитивний* відгук із зауваженнями:

1. Вважаємо необхідно уточнити: які саме критерії добору текстів було застосовано під час формування корпусу дослідження (с. 22 тексту дисертації)? Зокрема, чи враховувалися такі параметри, як жанрова різноманітність фанфікшену (зокрема, наявність піджанрів типу AU, fix-it, crossover), час створення текстів (з метою простеження діахронічної динаміки мовних змін), фандомна приналежність, обсяг, рейтинг і статус творів (завершеність чи фрагментарність)? Ці аспекти, на мою думку, могли б істотно вплинути на результати аналізу та їхню репрезентативність.

2. Хотілося б звернути увагу на окремі випадки використання іншомовної лексики, зокрема калькованих англіцизмів, таких як “фікрідер”, “пейринг”, “фандомний”, “фікрайтер” (зокрема, с. 18, 32, 35, 216, 223 тексту дисертації), які наразі не мають усталеного статусу в українському мовознавстві. З огляду на науковий характер дисертаційної роботи, доцільним виглядає або надання відповідних перекладених чи адаптованих варіантів відповідно до норм української академічної мови, або ж коротке обґрунтування вживання цих термінів у контексті дослідження.

3. Жанрова класифікація, запропонована в дослідженні, видається дещо розмитою в аспекті розмежування формальних ознак (таких як обсяг тексту, кількість частин тощо) і семантичних характеристик (тематика, емоційна тональність, стиль). У зв’язку з цим постає потреба в уточненні: чи розглядаються, скажімо, “drabble” як окремий жанр чи радше як формат (с. 66), а “angst” - як жанрова категорія чи як прояв емоційної тональності тексту (с. 73)? Чітке визначення цих параметрів, на наше переконання, сприятиме систематизації жанрової типології в межах роботи.

4. Глосарій, представлений у додатку до дисертаційного дослідження (с.352-392), заслуговує на окрему позитивну увагу, проте, на мою думку, потребує додаткової систематизації. Зокрема, доцільним було б структурувати терміни за формальними ознаками, семантичними групами, а

також за типом запозичення. Крім того, було б цінним вказати походження кожного з термінів — тобто зазначити, чи є вони результатом фанатської неологізації, чи запозичені з інтернет-жаргону або сленгу. Такий підхід дозволив би поглибити розуміння лінгвогенезу досліджуваної лексики.

5. У роботі слушно зазначено факт наявності мовних помилок у фанфікшен-текстах (с. 299), проте лінгвістична типологізація цих помилок не була представлена. З огляду на дослідницький потенціал цього аспекту, доречним виглядав би окремий аналіз таких мовних відхилень із класифікацією за видами (лексичні, граматичні, стилістичні тощо), що дозволило б більш повно розкрити співвідношення між мовною нормою та інноваційними, експериментальними тенденціями в межах фанатської текстотворчості.

Морозова Ірина Борисівна, доктор філологічних наук за спеціальністю 10.02.04, професор, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, професор кафедри граматики англійської мови, дала *позитивний* відгук із зауваженнями:

1) Чи може поняття вторинної комунікації в межах сучасної лінгвістики бути тотожним поняттю вторинного дискурсу, чи доцільно їх розрізняти?

2) В дисертації йдеться про “наукове обґрунтування напряму лінгвістика фанфікшену”, але авторка не робить спроби формалізувати його методологічний каркас. Які базові методи має застосовувати цей напрям у майбутньому? Який його об’єкт і предмет?

3) Авторка не розглядає роль платформ у формуванні лексики та синтаксису фанфікшену. Чи є різниця між творами, опублікованими на АОЗ, FanFiction.net або Wattpad? Як платформа впливає на мовну норму?

4) Бракує порівняльної характеристики фанфікшену з іншими текстовими формами вторинності — реміксом, пастишем, трансмедійним наративом.

5) У тексті згадано, що фанфік може мати функцію “колективної комунікації”, але бракує методологічного пояснення цього поняття. Який тип комунікації мається на увазі - горизонтальний (між авторами), вертикальний (автор-читач), чи інтердискурсивний?

На докторську дисертацію та реферат надійшли *позитивні* відгуки із:

1. Херсонського державного університету, підписаний доктором філологічних наук, професором, професором кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова **Белєховою Ларисою Іванівною**. Відгук позитивний. Є зауваження: яким чином, на думку авторки, мовна варіативність фанфікшену – як простору інтенсивного експериментування з нормами і стилями – може у перспективі впливати на кодифіковані мовні норми англійської мови, зокрема в межах публічного й популярного дискурсу?.

2. Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, підписаний доктором філологічних наук, професором, проректором з навчальної роботи **Гудманяном Артуром Грантовичем**. Є зауваження: 1) На с. 19 автореферату стверджується, що фанфікшен розглядається як частина глобального текстового простору, оскільки він переважно існує в цифровому середовищі. Чим послуговується авторка? Чи трапляються випадки вживання цього терміну як фанатська творчість або фанфік в інших працях? 2) Чи передбачається аналіз трансмедіальних форм (відеофанфіки, інтерактивні наративи тощо), які також є частиною вторинної комунікації?

3. Запорізького національного університету, підписаний доктором філологічних наук, професором, професором кафедри англійської філології **Приходько Ганною Іллівною**. Є зауваження: 1) У роботі слушно наголошено на мегатекстуальності фанфікшену як ключовій ознаці вторинного дискурсу. Та чи не зменшує, на думку авторки, така насиченість допоміжними позатекстовими компонентами – як-от рейтингами, пейрингами, дисклеймерами тощо – автономності читача в інтерпретації

тексту? Чи не призводить це до того, що мегатекст фактично випереджає основне художнє сприйняття, нав'язуючи певні читацькі очікування ще до безпосереднього знайомства з твором? 2) У цьому контексті цікаво було б почути позицію авторки під час захисту щодо межі між «інформативною підтримкою» й «інтерпретаційною директивністю» в межах мегатексту.

4. Національного університету «Одеська юридична академія», підписаний доктором філологічних наук, доцентом, професором кафедри іноземних мов **Строченко Лесею Василівною**. Є зауваження: У процесі захисту хотілося б уточнити, яким чином авторка розмежовує поняття *fanon* і *alternative universe* у межах власної класифікації, з огляду на те, що ці явища частково перетинаються, але мають різні прагматичні функції у фандомному дискурсі.

5. Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», підписаний доктором філологічних наук, доцентом, доцентом кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики **Любимовою Світланою Анатоліївною**. Є запитання: Чи вбачає авторка перспективу використання фанфікшену як дидактичного інструменту в навчанні англійської мови, зокрема у сфері розвитку креативного письма та медіаграмотності студентів? Це питання могло б розширити практичну площину дослідження й вивести його за межі суто академічного дискурсу.

6. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, підписаний доктором філологічних наук, професором, професором кафедри англійської мови та перекладу **Зимомря Миколою Івановичем**. Є запитання: Чи враховувалися в аналізі фанфіки, що містять свідоме порушення мовних норм або стилістичні експерименти (наприклад, у *darkfic* або *AU-фанфіках*)? Якщо так – як здійснювалося розмежування між інноваційністю та помилками у вторинному дискурсі?

7. Міжнародного гуманітарного університету, підписаний доктором філологічних наук, професором, завідувачем кафедри романо-германської

філології та методики викладання іноземних мов **Шкворченко Наталією Миколаївною**. Є зауваження: Чи варто, на думку авторки, розглядати фанфікшен як форму новітнього фольклору? Адже в ньому наявні ознаки колективної творчості, багатоваріантності, а також специфічний кодекс мовної поведінки, що формує спільноту за інтересами.

8. Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, підписаний доктором філологічних наук, професором, завідувачем кафедри англійської філології **Бистровим Яковом Володимировичем**. Є запитання Чи можна, на думку авторки, розглядати фанфікшен не лише як форму реактивної творчості, а й як модель колективного нарративу, що може бути репрезентативною для аналізу змін у сучасній наративній компетентності англословних носіїв мови?

У дискусії взяли участь члени спеціалізованої вченої ради:

Бабелюк О. А., доктор філологічних наук, професор (10.02.04). Виступ без зауважень. Сьогоднішнє дослідження показує трансформацію постмодерністського тексту в метатекст. За 10 років поетика дійшла до коливного тексту творення. Актуальність дослідження полягає у культурній площині. Здобувачка дослідила, що відбувається з текстом зараз у нашому умовному суспільстві, яке стало частково англословним, будь-яке суспільство має такий момент. Показана необхідність системного аналізу фанфікшн, що трактується як глобальне явище. Показано як вторинний дискурс набирає глобального значення через діджиталізацію.

Наукові результати дослідження заслуговують на високу оцінку. Показано, що фанфікшн є значимим феноменом сучасної культури. Дослідження фанфікшн показало вплив масової культури на індивідуальну творчість, що є експериментом. Постулати постмодерністської поетики (смерть автора, наприклад) він тут перетворюється на колективного автора. Аналіз запропонованих різних інновацій на різних мовних рівнях розширює постмодерністську поетику. Авторка обґрунтовує метод фікшн як явище, що

об'єднує людей різних культур. Робота є суттєвим внеском не тільки в практику, але й в теорію літератури. Щодо перспектив – вони безмежні, бо фанфікшн є складовою багатьох інтернетплатформ. Я буду підтримувати цю роботу. Щиро вітаю наукову школу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Кравченко Н. О., доктор філологічних наук, професор (10.02.04). У виступі є побажання. Дуже цікавим є саме англomовний фанфікшн, який розвивається дуже швидко. Робота дуже ґрунтовна, завершена, у перспективі є дослідження лінгвальної складової, є можливість простежити розвиток діалектів. Вважаю, що робота актуальна, корисна, талановита. Закликаю підтримати цю роботу.

Смаглій В. М., доктор філологічних наук, професор (10.02.04). У виступі є побажання. Сфера масової культури, яка була поза межами лінгвістичного аналізу, зараз постає як повноцінне поле. Авторка не просто переконливо доводить, що це явище, що функціонує в інтернет середовищі і має свої закони й особливості. Глосарій є цінним джерелом, але потребує доповнення і розширення. Авторка глибоко поринула у фанфікшн, що розкритий як жива екосистема з культурологією та ідентичністю. Я підтримую цю дисертацію.

Потапенко С. І., доктор філологічних наук, професор (10.02.04). У виступі є побажання. У фанфікшн на перший план виходять засоби словотворення. Вони добре лягають на теорію метатексту, яку через нього можна розвивати. Зараз з'явилося багато нових жанрів, які треба розвивати. Тут можна розширити лінгвістику вторинної комунікації і порівняння з перекладом. Закликаю всіх підтримувати цю роботу.

Бігунова Н. О., доктор філологічних наук, професор (10.02.04). У виступі є побажання. Вітаю керівника і дисертантку з іще одним здобутком – започаткованим новим напрямом. Фанфікшн сягає корінням ще у середньовіччя. Авторка визначила це не тільки як форму творчості, але й як форму спілкування, де цікавим є феномен колективної творчості. Вони всі занурені у мультивекторну комунікацію. Оце і є дуже цікавим. На

перспективу може бути порівняння культурологічних рис певного канону представниками різних культур. Цікаво дослідити взаємодію вербального і віртуального входу. Підтримую цю роботу.

Загнітко А. П., доктор філологічних наук, професор (10.02.01). У виступі є побажання. Дисертація – це актуальне дослідження, безперечно має новизну й теоретичне значення. Це комунікативний майданчик, для відчуття себе. Тут є психолінгвістичний аспект. Дослідження показало наскільки фанфікшн є полем для дослідження. Тут виявляються різні романтизовані шляхи. Це можна виявляти різними способами. Перспективи цієї роботи величезні. Особливо цікаво подивитись на фанфікшн англomовний і пов'язані з українською літературою. Я буду підтримувати цю роботу.

Ковалевська Т. Ю., доктор філологічних наук, професор (10.02.01). Виступ без зауважень. Я буду голосувати за. Мені сподобалась фундаментальність особистості дисертантки. Те що нас оточує сьогодні не може не бути неактуальним. Саме це вона і досліджує.

При проведенні таємного онлайн голосування виявилось, що із 15 членів спеціалізованої вченої ради, які взяли участь у голосуванні (з них 8 докторів наук за профілем дисертації), проголосували

"За" – 15 членів ради, "Проти" – немає, недійсних бюлетенів немає.

В И С Н О В О К

**спеціалізованої вченої ради з філологічних наук Д 41.051.02 в
Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова про
дисертацію Станко Дарини Василівни
«Англomовний фанфікшен як феномен вторинної комунікації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі
спеціальності 10.02.04 – германські мови**

На підставі вивчення дисертаційного дослідження Станко Д. В., відгуків офіційних опонентів: доктора філологічних наук, професора Бехти Івана Антоновича, доктора філологічних наук, професора Бялика Василя

Дмитровича, доктора філологічних наук, професора Морозової Ірини Борисівни, відгуків на реферат, а також прилюдного захисту дисертації

РАДА УХВАЛЮЄ:

дисертація Станко Д.В. є завершеним самостійним дослідженням, виконаним на належному теоретико-методологічному рівні. Роботу присвячено комплексному аналізу англomовного фанфікшену як явища вторинної комунікації у структурному, семантичному та прагматичному вимірах.

Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення функціонування мови в різних сферах життя англomовного суспільства, швидким розвитком нових мовних, соціальних і дискурсивних практик у глобальному комунікативному середовищі, недостатньою наявністю вітчизняних наукових праць, які застосовують когнітивно-комунікативний підхід до аналізу феномену вторинного дискурсу на англomовному текстовому матеріалі.

Найсуттєвішими результатами роботи є такі: 1) обґрунтовано започаткування нового наукового напрямку – лінгвістики фанфікшену; 2) систематизовано основні етапи розвитку англomовного фанфікшену та описано його характерні риси; 3) виявлено основні характеристики англomовного фанфікшену як вторинної комунікації; 4) описано тематичний склад текстів популярних фандомів з моменту їхнього заснування; 5) створено системний каталог текстів за вибраними фандонами, що відображає їхні мегатекстові параметри; 6) встановлено роль таких феноменів, як рейтинг, пейринг, жанр та ін., що реєструються в мегатекстуальних складниках і використовуються при конструюванні типових сюжетів фанфіків; 7) виокремлено типи актантів у фанфіках та їхні співвідношення із системою персонажних образів в оригінальному першоджерелі; 8) визначено ступінь впливу оригінального твору (канону) на формування типових сюжетів у текстах аналізованих фанфіків; 9) класифіковано типові сюжетно-композиційні конструкції фанатських текстів; 10) запропоновано теорію прагматичного підґрунтя фанфікшену як вияву творчого потенціалу авторів-аматорів, шанувальників популярних творів масової культури; 11) проаналізовано основні лінгвальні особливості англomовних текстів фанфікшену в їх лексичному, граматичному та стилістичному аспектах; 12) схарактеризовано мотивувальні, словотвірні та семантичні особливості англomовної термінології фанфікшену й укладено глосарій термінів.

Новизна роботи полягає в тому, що у ній уперше: 1) розглянуто фанфікшен як феномен вторинної комунікації у структурному, лінгвістичному

та прагматичному аспектах; 2) визначено та класифіковано типові сюжетно-композиційні моделі фанфіків; 3) створено каталог мегатекстуальних елементів англомовного фанфікшену; 4) зібрано та систематизовано англомовну термінологію фанфікшену у формі глосарію; 5) встановлено взаємозв'язок між каноном і фаноном на прикладі окремих фандомів; 6) описано прагматичне підґрунтя створення фанфіків як вияву інтерпретаційної активності фанатських спільнот; 7) здійснено лінгво-стилістичний аналіз фанфікшену як жанру мережевої літератури.

Обґрунтованість та достовірність викладених у дисертації положень і висновків забезпечено детальним опрацюванням теоретичних джерел із проблематики дослідження (410 позицій, із них 265 – іноземними мовами), репрезентативністю фактичного матеріалу дослідження, який склали 500 фанфіків популярних фандомів (Шерлок, Мерлін, Надприродне, Гордість та упередження, Гаррі Поттер, Відьмак, Голодні ігри, Зоряні війни, Пірати Карибського моря тощо), які функціують на великих англомовних ресурсах фанфікшен – FanFiction.net, Archive of our own, та застосуванням комплексу релевантних методів аналізу.

Теоретична цінність роботи полягає в тому, що в межах сучасної германістики вивчення англомовного фанфікшену дає змогу розширити дослідницькі межі й поглибити розуміння культурних, історичних та лінгвістичних аспектів літературної традиції переважно (але не виключно) в англомовних країнах. Отже, теоретичні аспекти наукової праці доповнюють положення дискурсології, лінгвістики тексту, лінгвокультурології, теорії комунікації.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що вони будуть корисними в навчальній роботі, зокрема при викладанні нормативних дисциплін із сучасної англійської мови (лексикології, стилістики), дискурсології, комунікативної лінгвістики, лінгвістики тексту, у спецкурсах з інтерпретації тексту та при написанні наукових робіт магістрами та аспірантами.

Рекомендації для подальшого впровадження результатів дослідження довести до відома організацій та установ, що ознайомлені з цією роботою і позитивно оцінили її: Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Запорізького національного університету, Міжнародного гуманітарного університету, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, Херсонського державного університету.

Дисертація Станко Д. В. «Англомовний фанфікшен як феномен

вторинної комунікації» повністю відповідає пп. 7 та 9 «Про порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1197.

Розроблена методика, отримані науково обґрунтовані результати і висновки дисертаційної праці мають вагомe значення для подальшого дослідження англomовного фанфікшену в соціолінгвістичному та контрастивному аспектах.

На підставі результатів таємного голосування та прийнятого висновку докторська рада присуджує **СТАНКО Дарині Василівні** науковий ступінь доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Головуючий на засіданні

спеціалізованої вченої ради з

присудження наукового ступеня

доктора наук Д 41.051.02

Тетяна КОВАЛЕВСЬКА

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради з

присудження наукового ступеня

доктора наук Д 41.051.02

Олена МАТУЗКОВА

18 червня 2025 року

Атестаційна справа зареєстрована у МОН України

під № _____

Затверджено рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня доктора наук рішенням атестаційної колегії МОН України від " _____ " _____ . _____ 20__ р.

Видано диплом _____

Начальник відділу _____